

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

59-2

BRNO 2018

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 59
Volume 59

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Rudolf Procházka, Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Zdenka Kosarová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Zdeňka Pavková, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Šimon Ungerman

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design, s. r. o.

Software
Software

Adobe InDesign CC

Fotografie na obálce

Uherské Hradiště, Mariánské náměstí. Falzum arabské mince z druhé poloviny 8. století (obr. 81, str. 277).

Cover Photography

Uherské Hradiště, Mariánské náměstí (Square). Falsum of the Arabic coin from the 2nd half of the 8th century (Fig. 81, Pg. 277).

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design, s. r. o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250 (Print)
ISSN 2571-0605 (Online)
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2018
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Časopis je uveden v citační databázi SCOPUS a na seznamu vědeckých časopisů ERIH PLUS.
Copyright ©2018 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

BÍLOVEC (K. Ú. BÍLOVEC-MĚSTO, OKRES NOVÝ JIČÍN)

Zámek, ulice Zámecká, parc. č. 207. Středověk, novověk. Město, zámek. Záchraný výzkum.

V souvislosti s dílčí obnovou fasád, úpravou suterénů a rekonstrukcí nádvoří zámku v Bílovci proběhl v červenci až prosinci roku 2015 záchranný archeologický výzkum, realizovaný archeologickým pracovištěm Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Ostravě (akce č. 83/15). Historické jádro Bílovce je situováno na jednom z jihovýchodních výběžků Oderských vrchů, spadajícím do údolí říčky Bílovky. Urbanistická osnova historického městského jádra vykazuje pravidelný ortogonální půdorys s obdélným náměstím, vidlicovitě větvenými branskými komunikacemi a okružní hradební ulicí. Zkoumaná plocha se nachází v jihovýchodní části historického městského jádra.

Opevněné sídlo neznámé podoby, situované při hradbách v jihovýchodním koutu města, existovalo patrně již v první čtvrtině 15. století. Mezi lety 1464 a 1543 tuto původně asi jen jednoduchou tvrz rozvinuli do formy městského hradu Vladěnášů z Fulštejna. V poslední čtvrtině 16. století objekt přestavěl další z majitelů bíloveckého panství Bernard Pražma z Bílkova, příp. jeho syn Karel, do podoby čtyřkřídlého renesančního zámku s dvojicí nárožních věží na východní straně. Po skončení třicetileté války přešel zámek do držení rodu Sedlnických z Choltic, jehož příslušníci zde sídlili až do roku 1945. Areál zámku je v Ústředním seznamu kulturních památek zapsán pod číslem 46285/8-1529. Objekt disponuje zpracovaným stavebně-historickým průzkumem (Grůza, Augustinková 2001), přes své nesporné architektonické a umělecko-historické kvality nebyl dosud předmětem detailnější odborné publikace (Samek 1994, 49).

V počáteční fázi archeologického výzkumu bylo po odstranění betonových panelů, které pokrývaly nádvoří, odkryto dobře zachované dláždění z 18. až 19. století. Při rekonstrukci inženýrských sítí byly dále zachyceny a dokumentovány pozůstatky zděných konstrukcí někdejšího renesančního západního křídla zámku, zbořeného po požáru v roce 1729. S existencí tohoto zámeckého křídla souvisí rovněž relativně početné nálezy pískovcových architektonických článků rozptýlených v barokní vyrovnávací vrstvě v ploše nádvoří a rovněž druhotně využitých v barokních konstrukcích zámku. Archeologický výzkum prokázal, že západnímu křídlu zámku stavebně předcházela hradební zeď, vymežující areál hradu – předchůdce pozdějšího zámku – od západu, a hranolová brána. Ta byla zpočátku opatřena padací mostem pravděpodobně kolébkové konstrukce (dokumentovány pískovcové točnice), později byla šachtice pro dojezd padacího mostu pod průjezdem brány druhotně zaklenuta

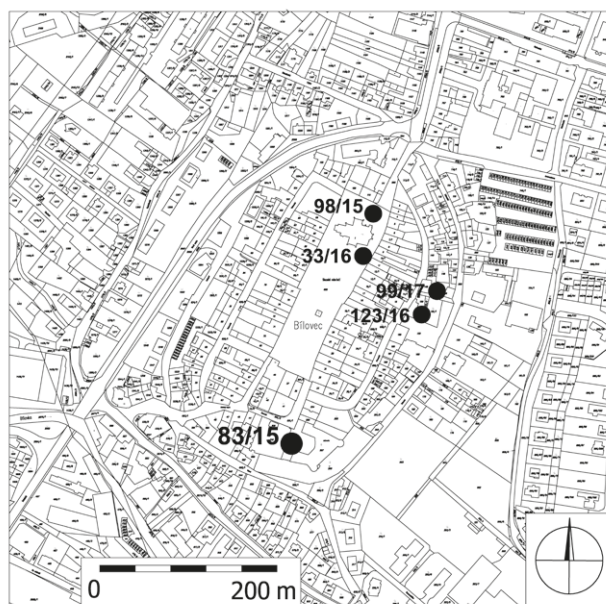
a využívána jako suterén, přičemž padací most byl nahrazen zděným. Součástí opevnění byl dále příkop, který chránil hrad ze strany města a disponoval zděnou kontreskarpou. Souběžně s archeologickým výzkumem na nádvoří byl realizován operativní průzkum a dokumentace zděných konstrukcí v interiéru i exteriéru severního a jižního křídla zámku. Prokázal vícefázový vývoj nejstaršího středověkého zděného jádra původního hradu, vazbu na fortifikační systém zachycený archeologickým výzkumem a způsob zapojení hradního areálu do linie městského opevnění.

František Kolář, Petra Kaniová, Jana Brhelová

Literatura

Grůza, A., Augustinková, L. 2001: *Stavebně-historický průzkum zámku v Bílovci*. Ostrava: Státní památkový ústav v Ostravě.

Samek, B. 1994: *Umělecké památky Moravy a Slezska I. A–I*. Praha: Academia.

Obr. 6. Bílovec, zámek. Lokalizace výzkumu v katastrální mapě s vyznačením dalších archeologických akcí realizovaných v Bílovci archeologickým pracovištěm Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Ostravě, které jsou publikovány v tomto svazku. **Abb. 6.** *Bílovec, das Schloss. Die Grabungsfläche in der Katastralkarte mit der Bezeichnung weiterer Aktionen, die von dem Nationalinstitut für Außenstelle in Ostrava realisiert und in diesem Band publiziert wurden.*

Obr. 7. Bílovec, zámek. Fragment renesančního stavebního článku (ostění) nalezený v barokních stavebních planýrkách. Foto J. Tůmová.

Abb. 7. *Bílovec, das Schloss. Fragment einer Spolie (Türgewände), der in den barockzeitigen Planierschichten gefunden wurde.* Foto J. Tůmová.

Obr. 9. Bílovec, zámek. Jedna z točnic padacího mostu vytesaná z pískovce. Foto F. Kolář.

Abb. 9. *Bílovec, das Schloss. Eine der Drehwerke der Zugbrücke aus Sandstein.* Foto F. Kolář.

Resumé

Bílovec (Kat. Bílovec-město, Bez. Nový Jičín), Schloß, Zámecká-Straße, Parz. Nr. 207. Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Schloß. Rettungsgrabung.

BLANSKO (OKR. BLANSKO)

Kostel sv. Martina, č. p. 1139. Vrcholný středověk, novověk. Kostel, dvorec (?), pohřebiště. Záchranný výzkum.

V roce 2017 prováděla společnost Archaia Brno, z. ú. záchranný výzkum při budování vodovodní přípojky do kostela sv. Martina v Blansku. První zmínka o kostele v Blansku je z roku 1136, kdy ho zde chtěl postavit biskup Jan Zdík, přičemž se proti tomu ohradil brněnský údělný kníže Vratislav. Nelze doložit, kdy byl kostel skutečně postaven, předpokládáme, že se tak stalo ve druhé polovině 12. až první třetině 13. století, kam je datován na základě nalezených architektonických detailů. Stavba poté prošla složitým stavebním vývojem. Podobně je datována i dosud nalezená keramika z okolí kostela (Doležel 1999, 373–374; Flídr 2009, 52–57; Unger 2007, 11–12, Konečný 1981, 55).

Předpokládáme, že v době svého vzniku kostel představoval, snad s přilehlým dvorcem, oporu biskupských držav na Blanensku a byl středem osady, kterou dnes označujeme jako Staré Blansko. To se patrně rozkládalo bezprostředně okolo něho. Někdy ve druhé půli 13. století pak došlo k přesunu vrchnostenského sídla na nedaleký hrad Blansek a také osada se pravděpodobně částečně přesunula do míst dnešního středu

Obr. 8. Bílovec, zámek. Archeologicky odkryté pozůstatky branské věže, pohled od západu. V popředí vysunutá mostnice s dvojicí točnic padacího mostu, v interiéru původní šachtice pro dojezd padacího mostu druhotně vložená kamenná klenba. Foto F. Kolář.

Abb. 8. *Bílovec, das Schloss. Die freigelegten Überreste des Torturmes, Blick von Westen. Im Vordergrund die vorgeschobenen Brückenfundamente mit dem Drehwerk der Zugbrücke, im Inneren sind Brückenkeller für Brückenfahrbahn und die sekundär eingelegte Steingewölbe sichtbar.* Foto F. Kolář.